

УДК 330.3:658

А. Г. Братутакандидат економічних наук, доцент
ДВНЗ "Український державний хіміко-технологічний університет",
м. Дніпропетровськ**КОЛЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КОМПАНІЇ**

У статті досліджено зміст поняття процесу економічного розвитку в контексті загального процесу еволюції економічних систем, а також зміст поняття "компанія" як видової форми поняття "підприємство". Визначено економічний зміст понять "процес економічного розвитку підприємства" та "стратегія економічного розвитку компанії". Розглянуто класифікацію стратегій розвитку підприємства. Систематизовано та розширено класифікацію колективних стратегій розвитку компанії. Охарактеризовано можливості використання компаніями колективних стратегій економічного розвитку.

Ключові слова: процес економічного розвитку, компанія, колективні стратегії розвитку.

I. Вступ

Магістральний процес еволюції економічної сфери буття виявляється у змістовних і формальних змінах, що стосуються як економічних відносин на всіх рівнях зазначеної сфери, так і суб'єктів цих відносин. У сучасних умовах розвинутої форми товарного господарства спостерігають такі ключові трансформації в процесі відтворення суспільного виробництва: глобалізація економічного простору; загострення конкурентної боротьби між підприємствами; перенесення акценту в орієнтації суб'єктів господарювання на підприємницьку форму ведення господарської діяльності; прогресуюче розширення й домінування підприємницького середовища в реальному секторі економіки тощо. За таких обставин перед суб'єктами господарської діяльності постають стратегічні завдання: оптимізувати реалізацію власного економічного інтересу (максимізувати обсяг балансового прибутку, в основному, за рахунок отримання економічного прибутку); забезпечити безперервність життєвого циклу підприємств.

Необхідність вирішення цих завдань зумовлює проведення кардинальних змін у ієрархічному складі видів господарської діяльності підприємств. Акцент необхідно зробити не на триумвіраті виробничої, комерційної та інвестиційної видах діяльності, а на інноваційній та управлінській. Від першої з цих нових базових видів господарської діяльності підприємства залежить можливість забезпечення та посилення його конкурентоспроможності через створення певних видів базисних інновацій (товарних, технологічних, технічних і організаційних). Кардинально новою метою управлінської діяльності підприємства є організація перманентного в часі й просторі процесу вті-

лення вищезазначених інновацій у конкурентні переваги в процесі його господарської діяльності.

Реалізація зазначених фундаментальних цілей для забезпечення безперервності життєвого циклу підприємства можлива лише в довгостроковій перспективі, що, у свою чергу, передбачає введення до складу такої блоку системи управління, як засоби (інструменти) управління, у якості базового елемента – стратегічного планування. Його об'єктом є процес розвитку суб'єкта господарювання. Так, першочерговим базисним об'єктом управління стає не процес простого відтворення підприємства в короткостроковому періоді його господарської діяльності як автономної економічної системи (суб'єкта економічних відносин на мікро- й наноекономічному рівнях економічної сфери буття) або процес зростання цієї системи як простої форми її розширеного відтворення, а вища форма розширеного відтворення зазначеного базового виду економічних систем – процес розвитку.

Забезпечення управління процесом економічного розвитку підприємства є комплексною й недостатньо вирішеною в теоретичному плані проблемою. Зокрема, це стосується таких питань: розкриття сутності процесу економічного розвитку підприємства; визначення певної форми підприємства, у межах якої може бути забезпечено процес його економічного розвитку; визначення форм організаційних структур підприємства, у межах яких виникає можливість забезпечити процес економічного розвитку підприємства; класифікація стратегій процесу економічного розвитку підприємства; класифікація колективних стратегій процесу економічного розвитку підприємства.

Зазначені питання є об'єктом досліджень як українських, так і зарубіжних науковців, зокрема І. Алексєєва, П. Беленького, Б. Га-

рета, Т. Гринько, Л. Жданової, А. Какаєвої, Д. Меттьюза, О. Паршиної, М. Радієвського, О. Раєвнєвої, Б. Мільнера, О. Сухарева та ін. Водночас для цих досліджень характерна певна методологічна недосконалість, що виявляється в недостатньому фрагментарному рівні комплексності їх предмета, а також обмеженість досліджень лише емпіричним рівнем.

II. Постановка завдання

Мета статті – визначити поняття процесу економічного розвитку підприємства та компанії як його видової форми й господарського механізму здійснення відповідного процесу; визначити поняття компанія; уточнити класифікацію стратегій економічного розвитку компанії; уточнити класифікацію колективних стратегій економічного розвитку компанії.

III. Результати

В економічній науці виділяють дві форми процесу – розширеного відтворення суспільного виробництва: економічне зростання й економічний розвиток [3; 4]. Широке застосування зазначених інструментів логічного аналізу наразі обмежено дослідженнями економічних систем більш високого рівня, зокрема економічної сфери буття, мега- й макроекономічних систем. В історичному аспекті першою, більш розробленою та теоретично завершеною є теорія економічного зростання макроекономічної системи, апарат позитивного аналізу якої використовують як методологічну базу для проведення досліджень на глобальному й мегарівнях економічних систем. Водночас на сучасному етапі еволюції економічної сфери буття й розвитку економічної науки актуальними є теоретичні проблеми процесу розширеного відтворення підприємства як господарської системи наноекономічного рівня, що є одним із основних чинників забезпечення процесів економічного зростання та економічного розвитку національних і світової економік [5–7].

Узагальнюючи підходи до трактування економічної сутності процесів економічного зростання й економічного розвитку на гранично вищому логічному рівні абстрагування, можна виділити такі їх характерні особливості: економічне зростання – це форма процесу розширеного відтворення суспільного виробництва на будь-якому рівні економічної сфери буття, що здійснюється за допомогою екстенсивних чи інтенсивно-екстенсивних засобів і супроводжується змінами параметрів (кількісними або кількісно-якісними) здатності економічної системи певного рівня до продукування економічних благ; економічний розвиток – це форма процесу розширеного відтворення суспільного виробництва на будь-якому рівні економічної сфери буття, що здійснюється за допомогою інтенсивних засобів і супрово-

джується кардинальними змінами параметрів здатності економічної системи певного рівня до продукування економічних благ.

На основі теоретичних концепцій процесу розширеного відтворення суспільного виробництва та його базових форм, життєвого циклу економічної системи, зокрема підприємства, щодо зазначеної наноекономічної системи процеси економічного зростання та економічного розвитку можна трактувати так.

Під процесом економічного зростання підприємства розуміють форму процесу розширеного відтворення зазначеної господарської системи, що здійснюється на таких етапах її життєвого циклу, як підйом і стабілізація.

Під процесом економічного розвитку підприємства треба розуміти форму процесу розширеного відтворення зазначеної господарської системи, що здійснюється на такому етапі її життєвого циклу, як оновлення.

Змістові відмінності між етапами життєвого циклу підприємства, а також форми розширеного відтворення зазначеної економічної системи визначають характерні особливості організаційно-економічного механізму, що забезпечує безперервність його життєвого циклу.

В економічній науці на загальному рівні абстрагування поняття “організаційно-економічний (господарський) механізм” трактують як сукупність інститутів, що забезпечують функціонування економічної системи.

На базовому рівні економічної сфери буття – це функціонування наноекономічних систем, до яких належить підприємство. На більш високих рівнях – функціонування відповідних економічних систем, що відбувається в процесі взаємодій суб’єктів базового рівня, а також суб’єктів, що регулюють умови їх діяльності з різним масштабом охоплення простору економічної сфери буття.

Господарський механізм для економічних систем будь-якого рівня містить такі групи інститутів: мотиваційні, що зумовлюють процес функціонування економічної системи; формальні, що виявляються в особливостях організаційної структури, через яку відбувається процес функціонування економічної системи; інструментальні, завдяки яким забезпечено процес функціонування економічної системи.

Для підприємства загальними елементами його господарського механізму у складі мотиваційних інститутів є такі: економічний інтерес (максимальний обсяг загального прибутку); забезпечення безперервності життєвого циклу підприємства.

У різних формах процесу розширеного відтворення підприємства відмінності господарського механізму виявляються в такому:

1) щодо економічного інтересу:

- для процесу економічного зростання – орієнтація, насамперед, на нормальний прибуток (оптимізація обсягу загального прибутку завдяки ефекту масштабу);
 - для процесу економічного розвитку – орієнтація виключно на економічний прибуток (підприємницький);
- 2) забезпечення безперервності життєвого циклу:
- для процесу економічного зростання – протягом середньострокового періоду;
 - для процесу економічного розвитку – протягом довгострокового періоду.

Елементами господарського механізму функціонування підприємства у складі формальних інститутів є такі: організаційно-правова форма підприємства; організаційна структура підприємства; виробнича структура підприємства.

У межах цієї групи інститутів немає диференціації за формами розширеного відтворення підприємства.

Для підприємства загальними елементами його господарського механізму у складі інструментальних інститутів є тип і склад інновацій.

Для забезпечення процесу економічного зростання підприємства застосовують інновації таких типів: поліпшувальні, локальні, наслідувальні.

У свою чергу, їх використовують на таких етапах життєвого циклу підприємства, як: 1) підйом – товарні, технічні й технологічні; 2) стабілізація – організаційні, управлінські, соціальні, екологічні.

Для забезпечення процесу економічного розвитку підприємства застосовують інновації таких типів: базисні, глобальні, піонерні.

На етапі оновлення, у межах якого відбувається процес економічного розвитку підприємства, інновації є такими: товарні, технічні, технологічні, організаційні, управлінські, соціальні та екологічні.

На підставі вищезазначеного трактування процесу економічного розвитку підприємства можна зробити висновок, що не всі видові форми підприємства здатні самостійно забезпечувати процес свого розширеного відтворення. Багато в чому це залежить від того, чи є в підприємства достатній потенціал для організації повномасштабної інноваційної діяльності, а також від його стратегічної орієнтації на здійснення господарської діяльності у формі підприємництва. Ураховуючи це, необхідно теоретично вирішити завдання щодо визначення певної видової форми підприємства.

У спеціальній українській і зарубіжній літературі щодо ідентифікації суб'єкта господарської діяльності застосовують декілька термінологічних аналогів: фірма, підприємство, компанія.

Якщо категорії "підприємство" та "фірма" можна охарактеризувати як різні стилістичні іншомовні форми одного поняття, то категорії "підприємство" та "компанія" відрізняються між собою онтологічно. Це категорії різного рівня логічного узагальнення та змістовного наповнення. Термін "підприємство", порівняно з терміном "компанія", співвідносять як категорії родового рівня щодо особливості. Логічно розмежувати зазначені категорії можна на основі базових положень теорії підприємництва та підприємства.

У суспільному економічному світогляді на рівні світосприйняття підприємство ідентифікують із поняттям "господарська діяльність", а тому в економічній науці підприємство визначають як певну історичну форму зазначеної діяльності в її референтній якості.

Підприємницька діяльність, з урахуванням сучасних форм (індивідуальна, групова) і засобів (цінові, нецінові, організаційні) ведення конкурентної боротьби, формалізується в певних організаційних структурах. На сучасному етапі розвитку економічної сфери буття можна виділити такі організаційні типи зазначеного виду господарської діяльності: підприємство, холдинг, об'єднання підприємств [1].

Підприємство є першою та базовою організаційною формою здійснення підприємницької діяльності. Водночас треба розглядати не родову форму відповідної організаційної структури підприємництва, а її видо-ву, зокрема ту, яка є референтною на сучасному історичному етапі розвитку економічної сфери буття – компанію.

Семантика слова "компанія" в перекладі з латинської означає групу людей, що разом проводять свій вільний час. Таким чином, ідеться про групу суб'єктів, що здійснюють конкретну діяльність у певній сфері. У аспекті економічної сфери буття й конкретно господарської діяльності цей термін можна використовувати для позначення відносин власності щодо утворення певного типу підприємства – корпоративного за формою.

Отже, компанія – це корпорація, тобто підприємство, економічну сутність якого визначають корпоративні способи заснування й формування його статутного фонду.

Цьому типу підприємства притаманні усі характерні риси підприємства, а до особливостей можна зарахувати такі: 1) мета та характер діяльності – комерційна організаційна структура; 2) форма власності – колективна; 3) організаційно-правова форма – господарське товариство (акціонерне товариство); 4) розміри – велике; 5) межі охоплення економічного середовища здійснення господарської діяльності – національне або міжнародне (транснаціональне) підприємство.

Основним засобом управління процесом розширеного відтворення підприємства є такий інструмент процесу стратегічного управління його господарською діяльністю, як стратегія. Під стратегією розвитку компанії розуміють засадний плановий документ, у якому визначено повний видовий склад базисних глобальних інновацій, що забезпечують набуття відповідним суб'єктом господарювання кардинально нового рівня конкурентоспроможності на певному історичному етапі його економічного буття.

Стратегії розвитку з урахуванням наявних організаційно-економічних можливостей у підприємства можна сформулювати й застосувати в межах такого його виду, як компанія, або таких організаційних форм підприємництва, як холдинг або об'єднання підприємств. За таких обставин той чи інший вид стратегії розвитку розробляє безпосередньо компанія, але вибір якогось із них визначено можливостями та економічною доцільністю ведення підприємством конкурентної боротьби в індивідуальній або груповій формі.

В економічній літературі стратегії розвитку підприємств поділяють на корпоративні та колективні [5]. За загальною формою групування ця класифікація прийнятна і для компаній. Водночас вона повинна мати в основі інші класифікаційні ознаки, зокрема такі, як форми ведення конкурентної боротьби, а також тип організаційної структури підприємництва.

І корпоративну, і колективну стратегії розвитку компанії ідентифікують як самостійні економічні явища з використанням такої категорії економічного аналізу, як "особливе", а отже, передбачають їх типологізацію вже на рівні такої логічної категорії, як "одиничне". Теоретична та практична необхідність такої класифікації зумовлена суттєвими відмінностями форм логічного зв'язку, що виникають між різними групами видових інновацій базисного типу, що, у свою чергу, визначає їх глобальний і піонерний характер. Необхідно виділяти три форми зв'язку між видовими інноваціями: доповненості (застосування однієї групи впливає на масштаби використання іншої); взаємопроникливості (інновації однієї групи виявляються в існуванні інших груп); зумовленості (одна група викликає необхідність появи інших груп).

Подані форми зв'язку, у свою чергу, визначають місце й роль у складі стратегії розвитку компанії окремих груп видових базисних інновацій: засадні (взаємодіють між собою у формі доповненості); споріднені (взаємопроникливості); похідні (зумовленості).

До складу засадних базисних інновацій треба зарахувати: товарні, технологічні, технічні й організаційні (організаційні щодо

перших трьох є засобом масштабів їх поширення); до споріднених – екологічні, що враховують, відповідно, у товарних, технологічних і технічних інноваціях; до похідних – управлінські та соціальні (зокрема, тип корпоративної культури компанії), засадними щодо яких є організаційні інновації.

Корпоративні стратегії розвитку компанії, залежно від форми та засобів її організаційного розвитку, мають такі види: горизонтального розвитку, вертикального розвитку, диверсифікаційного розвитку [3]. Так, ця класифікація потребує семантичного та стилістичного уточнення: горизонтальної інтеграції, вертикальної інтеграції, диверсифікації.

Альтернативними щодо корпоративних стратегій розвитку є колективні стратегії розвитку компанії. Необхідно констатувати, що класифікація цього типу стратегій не є достатньо розробленою за своїм масштабом, а тому обмежена лише стратегічними альянсами [2; 5]. Вони виникли на початку другої половини ХХ ст., і їх починають масово застосовувати компанії у той самий період, що й стратегії диверсифікаційного розвитку компанії.

Необхідність використання цього типу стратегій економічного розвитку зумовлено такими обставинами: глобалізацією економічного простору здійснення господарської діяльності підприємствами внаслідок зняття або суттєвого зменшення кількості бар'єрів щодо входження на національні галузеві ринки; виникнення нових видів процесу відтворення суспільного виробництва (зокрема поляризації та об'єднання), що призвело до появи нових альтернативних підприємству організаційних структур підприємництва (холдингу й об'єднання підприємств); масова переорієнтація підприємств практично всіх народногосподарських галузей економічної сфери буття на підприємницьку форму ведення господарської діяльності; кардинальне переформатування умов ведення конкурентної боротьби між підприємствами, що зумовило появу нової форми її ведення (групової конкуренції), а також розширення складу групи організаційних методів її здійснення; суттєва диференціація форм існування підприємства (за розмірами, формою власності, організаційно-правовою формою, широтою охоплення економічного простору господарською діяльністю тощо); кардинальна зміна в акцентах державної політики антимонопольного регулювання, унаслідок чого об'єктом впливу стає не розмір сегмента галузевого ринку, який контролює певне підприємство, а його налаштованість (націленість) контролювати параметри функціонування окремої ринкової структури; утвердження в практиці господарської діяльності більшості компаній стратегічного плануван-

ня як методу управління процесами їх економічного зростання та економічного розвитку.

За таких обставин для того, щоб забезпечити досягнення власних засадних стратегічних цілей, компаніям довелося впровадити в практику їх управлінської діяльності новий тип стратегії економічного розвитку – колективні стратегії розвитку підприємства. Суттєва особливість цього типу стратегій економічного розвитку полягає в тому, що як розробка, так і застосування зазначених стратегій є результатом спільних зусиль і скоординованої діяльності групи компаній. Отже, під колективними стратегіями розвитку компанії треба розуміти різновид стратегій економічного розвитку, що забезпечують набуття окремими підприємствами кардинально нового рівня конкурентоспроможності в процесі їх організаційної взаємодії.

За типом організаційної структури підприємництва зазначений тип стратегії економічного розвитку треба класифікувати за такими групами: колективні стратегії розвитку компанії через створення холдингу; колективні стратегії розвитку компанії шляхом участі в об'єднанні підприємств.

Під холдингом розуміють певний тип організаційної структури підприємництва у формі комерційної структури, що сформована з підприємств корпоративного типу й функціонує на мікроекономічному рівні господарської сфери буття з метою реалізації економічного інтересу того підприємства, що володіє контрольними пакетами акцій інших її членів.

Холдинг утворюється в процесі організаційно-інвестиційної взаємодії між компанією, яка є ініціатором його формування, та іншими корпоративними підприємствами, що залучені до складу зазначеної організаційної структури, на основі такого сучасного виду процесу відтворення суспільного виробництва, як поляризація. Процес поляризації передбачає встановлення між підприємствами відносин у формі складного підпорядкування. Реалізується він за допомогою такого формотворчого способу, як поглинання. Визначальною особливістю цього процесу є залежний контрольований характер права власності на капітал корпоративних підприємств унаслідок нерівномірного його розподілу (поляризованої дифузії) між акціонерами. За таких обставин виникає своєрідна гібридна організаційна господарська форма сукупності підприємств – холдингова система, для якої характерна наявність мажоритарного акціонера як юридичної особи – холдингової компанії. Корпоративні підприємства, що входять до складу цієї системи, формально залишаючись юридичними особами, втрачають економічну самостійність, як правило, у питаннях

вирішення засадних стратегічних цілей здійснення їх господарської діяльності.

Через холдинг як форму організаційної взаємодії підприємств забезпечується процес розвитку холдингової компанії. Щодо корпоративних підприємств, то процес вирішення їх засадних стратегічних цілей має опосередкований характер. Варто додати, що використання холдингу практикується у двох формах: виробничій і фінансовій. Якщо в першій формі холдинговою компанією є підприємство однієї з виробничих галузей, то в другій ініціатором створення холдингу є комерційний банк. На основі наведеної класифікації визначають компанію, чиї стратегічні цілі вирішуються завдяки утворенню холдингу.

Класифікація колективних стратегій розвитку компанії через створення холдингу базується на виокремленні форм холдингу за характером фінансово-виробничого зв'язку між членами холдингової системи (горизонтальний, вертикальний, конгломеративний): стратегія розвитку компанії через створення горизонтального холдингу; стратегія розвитку компанії через створення вертикального холдингу; стратегія розвитку компанії через створення конгломеративного холдингу. Наведена класифікація свідчить про те, що колективні стратегії розвитку компанії через створення холдингу є альтернативними щодо відповідних корпоративних стратегій розвитку.

Переваги для компанії в застосуванні холдингових колективних стратегій над відповідними корпоративними стратегіями полягають у тому, що перші потребують менше часу на їх упровадження, а також меншого обсягу інвестиційних ресурсів. Поряд із наведеними перевагами, при використанні колективних стратегій розвитку компанії через створення холдингу можуть виникати певні типові проблеми, зокрема: об'єктивний конфлікт інтересів між холдинговою компанією та корпоративними підприємствами, насамперед – між їх акціонерами; необхідність створення механізму узгодження цілей господарської діяльності між членами холдингової системи, а також контролю за функціонуванням корпоративних підприємств (це потребує додаткових значних поточних витрат); наявність у холдингової компанії постійного ризику втрати впливу на господарську діяльність корпоративних підприємств унаслідок можливих рейдерських атак з боку конкурентів. Вирішення цієї проблеми також потребує додаткових значних поточних витрат у сфері забезпечення економічної безпеки материнської компанії.

Колективні стратегії розвитку компанії через створення холдингу мають можливість використовувати як національні, так і

міжнародні компанії, які належать до групи лідерів на галузевих ринках.

Порівняно нове економічне явище “об’єднання підприємств” треба трактувати як певний тип організаційної структури підприємництва у формі некомерційної структури, утвореної добровільно зацікавленими підприємствами для координації їх господарської діяльності щодо спільного використання наявних або формування нових конкурентних переваг з метою реалізації економічних інтересів окремо кожного з учасників цього об’єднання.

Зазначена організаційна структура підприємництва формується в процесі організаційно-господарської взаємодії між підприємствами та її учасниками на основі такого сучасного виду процесу відтворення суспільного виробництва, як об’єднання. Реалізується процес об’єднання за допомогою такого формотворчого способу, як консолідація.

Процес об’єднання передбачає встановлення між господарюючими суб’єктами протягом певного терміну функціонування конкретного виду об’єднання підприємств економічних відносин у формі або обміну правами щодо користування певними конкурентними перевагами партнерів, або узгодження певних видів їх господарської діяльності щодо формування конкурентних переваг спільного користування.

Основними принципами, завдяки яким забезпечуються процеси створення та функціонування об’єднання підприємств як некомерційної організаційної структури, є такі: добровільності входження, балансу інтересів членів об’єднання, підпорядкованості об’єднання в проведенні власної діяльності інтересам його членів, консенсусу в прийнятті управлінських рішень.

Класифікація об’єднання підприємств як організаційної структури підприємництва містить досить значну кількість його конкретних видів.

Зокрема, за метою створення можна виділити такі класифікаційні форми об’єднання підприємств: асоціація, картель, консорціум, холдингове об’єднання підприємств (перехресний холдинг), галузево-фінансова (промислово-фінансова) група, економічний кластер, стратегічний альянс.

Різноманіття видів об’єднання підприємств пов’язане безпосередньо з певними типами процесу розширеного відтворення підприємства, а також його розмірами та цілями господарської діяльності. Так, у процесі економічного зростання підприємствам доцільно використовувати такі форми, як асоціація, картель, консорціум, економічний кластер; у процесі економічного розвитку – галузево-фінансова група, холдингове об’єднання підприємств, стратегічний альянс.

Холдингове об’єднання підприємств – це форма об’єднання підприємств, метою якої є здійснення скоординованого стратегічного управління інвестиційно-інноваційною та фінансовою діяльністю його членів через механізм спільної участі в капіталі підприємств-учасників цього виду об’єднання. Принципові онтологічні відмінності між холдингом і холдинговим об’єднанням підприємств полягають у: характері відносин власності (концентрація на протипагу децентрації, тобто дифузії акціонерної власності корпорації); принципах організації різних форм підприємництва та здійсненні ними господарської діяльності (єдиноначальність і примус і, відповідно, консенсусу та добровільності); характері системи управління (централізована на протипагу солідарній); мотивах їх утворення (реалізація економічного інтересу холдингової компанії через управління господарською діяльністю або фінансово-економічними ресурсами корпоративних підприємств і, відповідно, спільна реалізація власних економічних інтересів підприємств); господарському механізмі реалізації економічного інтересу підприємств (ієрархічного та, відповідно, координаційного типу).

Галузево-фінансова група – це форма об’єднання підприємств, у межах якої здійснюється координація господарської діяльності великих виробничих (промислових) підприємств і крупних фінансово-кредитних установ щодо реалізації цільових державних економічних програм, направлених на вирішення засадних проблем структурної перебудови та розвитку на інноваційній основі базових галузей народногосподарського комплексу країни.

Стратегічний альянс – це форма об’єднання підприємств, створена з метою довгострокової координації господарської діяльності міжнародних підприємств на основі стратегій зростання та розвитку.

Колективна стратегія розвитку компанії шляхом участі в об’єднанні підприємств базується на виокремленні тих форм об’єднання підприємств, що забезпечують процес економічного розвитку. Відповідно, необхідно так представити класифікацію цього типу колективної стратегії: стратегія розвитку компанії шляхом участі в галузево-фінансовій групі; стратегія розвитку компанії шляхом участі в холдинговому об’єднанні підприємств; стратегія розвитку компанії шляхом участі в стратегічному альянсі.

Колективні стратегії розвитку компанії шляхом участі в об’єднанні підприємств є альтернативними як до відповідних корпоративних стратегій розвитку, так і колективних стратегій розвитку компанії через створення холдингу. Переваги для компанії в застосуванні колективних стратегій розвитку

шляхом участі в об'єднанні підприємств над вищезазначеними корпоративними та колективними стратегіями полягають у тому, що вони потребують: коротших термінів на впровадження цих стратегій; коротших термінів на мобілізацію фінансово-економічних ресурсів; меншого обсягу інвестиційних ресурсів.

Поряд з наведеними перевагами, при використанні колективних стратегій розвитку шляхом участі в об'єднанні підприємств мають місце певні типові проблеми, зокрема: наявність постійного ризику дострокового припинення функціонування об'єднання підприємств унаслідок досягнення окремими учасниками власних стратегічних цілей; значні поточні витрати трансакційного характеру; необхідність створення механізму координації певних видів господарської діяльності учасників об'єднання, а також контролю за дотриманням ними прийнятих зобов'язань. Це потребує додаткових значних поточних витрат.

Колективні стратегії розвитку компанії шляхом участі в галузево-фінансовій групі мають можливість використовувати національні компанії, які входять до групи лідерів на відповідних галузевих ринках. Колективні стратегії розвитку компанії шляхом участі в холдинговому об'єднанні підприємств мають можливість використовувати національні компанії, що входять як до середньої групи, так і до групи лідерів на відповідних галузевих ринках. Колективні стратегії розвитку компанії шляхом участі в стратегічному альянсі мають можливість використовувати лише міжнародні компанії, зокрема транснаціональні та глобальні транснаціональні корпорації.

IV. Висновки

Наукова цінність поданих у статті результатів дослідження полягає в розкритті змісту понять "економічний розвиток підприємства" та "компанія" як певної видової форми підприємства, ґрунтовній і розгорнутій

систематизації класифікацій стратегій розвитку компаній, зокрема колективні стратегії.

Практична цінність результатів дослідження полягає у визначенні переваг і проблем при використанні окремих видів колективних стратегій розвитку компанії, а також рекомендацій щодо їх застосування компаніями, які належать до різних структурних груп галузевого ринку.

Щодо перспектив подальших розробок у цьому напрямі досліджень треба визначити такі: розробка методики оцінювання економічного обґрунтування вибору компанією певного виду колективної стратегії її розвитку; визначення методичних положень щодо засад планування та реалізації колективних стратегій розвитку компанії

Список використаної літератури

1. Братута О. Г. Загальна характеристика сучасних форм підприємництва: сутність, зміст і класифікація / О. Г. Братута // *Economic efficiency of business in the conditions of unstable economy: Collective monograph* – Aspekt Publishing, Taunton, MA, United States of America, 2015. – С. 281–286.
2. Гаррет Б. Стратегические альянсы / Б. Гаррет, П. Дюссож. – Москва : ИНФРА-М, 2002. – 332 с.
3. Економічна теорія: політекономія : підручник ; за ред. В. Д. Базилевича. – 2-е вид., випр. – Київ : Знання-Прес, 2003. – 581 с.
4. Економічна теорія : підручник / за ред. В. М. Тарасевича. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
5. Какаева А. Е. Инновационный бизнес. Стратегическое управление развитием : учеб. пособие. / А. Е. Какаева, Е. Н. Дуненкова. – Москва : Дело, 2010. – 176 с.
6. Раєвнєва О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія / О. В. Раєвнєва. – Харків : ІНЖЕК, 2006. – 496 с.
7. Сухарев О. С. Стратегия эффективного развития фирмы : учебник / О. С. Сухарев. – Москва : Экзамен, 2008. – 287 с.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2015.

Братута А. Г. Коллективные стратегии развития компании

В статье исследовано содержание понятия процесса экономического роста в контексте общего процесса эволюции экономических систем, а также содержание понятия "компания" как видовой формы понятия "предприятие". Определено экономическое содержание понятий "процесс экономического роста предприятия" и "стратегия экономического роста компании". Рассмотрена классификация стратегий роста предприятия. Систематизирована и расширена классификация коллективных стратегий роста компании. Охарактеризованы возможности использования компаниями коллективных стратегий их роста.

Ключевые слова: процесс экономического роста, компания, коллективные стратегии роста.

Bratuta O. Collective Strategies of the Growth of the Company

Content of the notions "process of economic growth", "company" and "strategy of economic growth of the enterprise" have been examined. Classification of strategies of the growth of the enterprise has

been considered. Strategies of the growth of enterprises are classified as corporate and collective. This classification is acceptable for the companies as well.

Collective strategies of the growth of the company are alternative for the corporate strategies of the growth. It should be stated that the classification of this type of strategies has not been sufficiently developed in its scope, and therefore is limited by strategic alliances. The type of strategy of the economic growth by the type of organizational structure of entrepreneurship should be classified in the following groups: collective strategies of the growth of the company through the creation of the holding; collective strategies of the growth of the company through participation in the uniting of enterprises.

Classification of the collective strategies of the growth of the company through the creation of the holding is based on the isolation of the forms of the holding with considering of the financial and productive communication between the members of the holding system (horizontal, vertical, conglomerate): strategy of the growth of the company through the creation of horizontal holding; strategy of the growth of the company through the creation of vertical holding; strategy of the growth of the company through the creation of conglomerate holding.

Relatively new economic phenomenon "uniting of enterprises" should be interpreted as certain type of organizational structure of entrepreneurship in the form of a non-commercial structure, which has been formed by voluntarily interested companies for coordination of their economic activity with the purpose of the general use of present or forming of new competitive advantages and with the purpose of realization of economic interests of each of participants of this association.

Classification of this type of collective strategy: strategy of the growth of the company through participation in the industrial-financial group; strategy of the growth of the company through participation in the cross holding; strategy of the growth of the company through participation in strategic alliance.

The features of the use of collective strategies of the economic growth by companies have been defined.

Key words: *the process of the economic growth, the company, collective strategies of the growth.*